

Jaarverslag

Leeswijzer

Ontdek hoe onze werking er de voorbije twee jaar uitzag. De cijfers voor 2024 en 2025 geven je een helder beeld van waar we voor staan. En dankzij een staalkaart aan sprekende verhalen maak je kennis met enkele van onze grote en kleine realisaties.

Veel leesplezier!

2024 →

2025 →

Inhoud

Samen sterk	4
Tweemaal hoera voor de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren	5
Ook feest voor de Bibliografie van het Handgedrukte Boek	6
Bouwen aan collecties als onderzoeksbron	8
Warm water uitvinden? Nergens voor nodig!	9
Focus op erfgoed	12
Comites latentes brengt opmerkelijke handschriftfragmenten aan het licht	13
Elke drukker zijn favoriete auteur?	14
Heleen vertelt over Martina Plantijn	16
Bibliothecair erfgoed in de spotlights	17
Klaar voor de toekomst	18
Meer grip op collecties met beperkte omkadering	19
Welke kranten verdienen digitalisering het meest?	20
Open boeken. Samen reflecteren over beladen bibliothecair erfgoed	21
Eerste handvatten voor immaterieel bibliothecair erfgoed	22
Sterker in hun schoenen	23
Erfgoedvrijwilligers helpen bij zorg voor papier	24
Tête-à-tête met oude drukken	26
Schade aan je collectie? Ontdek dankzij onze tools hoe je ervoor staat	27
Voor iedereen beschikbaar: Gotische banden, klimaatloggers en meer	29
Onze organisatie in cijfers	31
Naar een nieuwe bladzijde voor onze organisatie	32
Waar komen onze stagiairs terecht?	35

Samen sterk

A small white owl logo is positioned on the right side of the word 'Samen', perched on the letter 'n'.

Tweemaal hoera voor de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren

2024
107
deelnemers
9 organisaties

DBNL valt in de prijzen. © Beeldstudio KB

Twee redenen tot feest voor de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren in 2024. Want dat jaar vierde de DBNL haar 25ste verjaardag.

Die mijlpaal markeerden we met een feestelijke dag in Den Haag. We hieven niet enkel het glas op de DBNL, 5 sprekers getuigden ook over hoe belangrijk het platform voor hen was als schatkamer aan informatie.

En als kers op de taart viel DBNL in de prijzen. Het project ontving de ereveer van de Stichting De Gouden Ganzenvaar. De prijs eert een persoon die een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de Nederlandse geschreven taal of taalcultuur. Het was de eerste keer dat de ereveer naar een project ging.

We waren vooral blij met de lof van de Academie. Zo omschreef academielid Abdelkader Benali DBNL als:

“Een waarlijke grot van Ali Baba met originele teksten, literaire tijdschriften, gedichtenbundels, romans, biografische schetsen en oude geschriften. De no-nonsense website biedt snel toegang tot gezochte bronnen en is een feest om in rond te snuffelen. Een onmisbaar instrument voor wie het naadje van de kous wil weten van onze Nederlandstalige literatuur.”

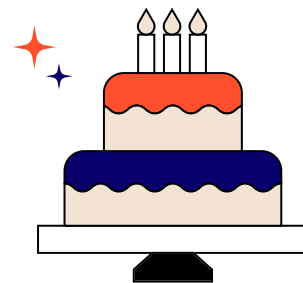
Ook feest voor de Bibliografie van het Handgedrukte Boek

In 2025 blies ook een van onze projecten 25 kaarsjes uit. De Bibliografie van het Handgedrukte Boek geeft je al sinds 2000 inzicht in de boekproductie in Vlaanderen vanaf haar ontstaan tot en met 1800.

Die mijlpaal vierden we met (oud-) medewerkers, collectiebeheerders, onderzoekers en sympathisanten tijdens een namiddag vol herinneringen aan de beginjaren van het project, anekdotes over Chileense oude drukken, wonderlijke drukkersmerken, de geur van oude drukken en de plannen voor de toekomst.

De echte die-hard catalografen waagden zich bovendien eerder die dag al aan de beschrijving van vroegmodern drukwerk uit de collectie van Museum Plantin-Moretus. Een ware hackathon met enkele complexe oude drukken als uitdaging voor de kenners!

Speciaal voor de feestdag schreven 10 collectiebeheerders een ode aan hun favoriete oude druk. Die liefdesverklaringen deelden we uit tijdens de feestdag. Geen mooier eerbetoon aan het fysieke boek dan de woorden van een van hen: "Bibliofielen wisten al langer dat boeken veel duurzamer zijn dan digitale data."

2025

43

deelnemers

21 organisaties

2024

7

Collegagroepbijeenkomsten ~ 100 deelnemers

2

Slotmomenten ~ 71 deelnemers ~ 50 organisaties

1

Feestdag ~ 107 deelnemers ~ 9 organisaties

1

Inspraakmoment ~ 15 deelnemers ~ 13 organisaties

2

Werkgroepen ~ 13 deelnemers ~ 8 organisaties

2

Vormingen ~ 34 deelnemers

2

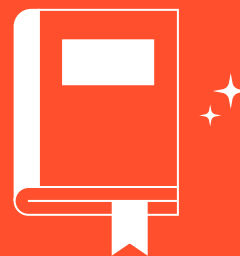
Workshops ~ 31 deelnemers

1

Studiedag ~ 17 deelnemers

1

Praktijkopleiding ~ 26 deelnemers

19
netwerkmomenten

414
deelnemers

Onderwerpen

oude drukken, handschriften, periodieken, kranten, behoud en beheer, schaderegistratie, verhuizen, tentoonstellen, Nederlandse letteren, beladen bibliothecair erfgoed, digitalisering, historisch onderzoek, ontsluiting ...

Bouwen aan collecties als onderzoeksbron

Hoe geef je een onderzoeksbeleid vorm?

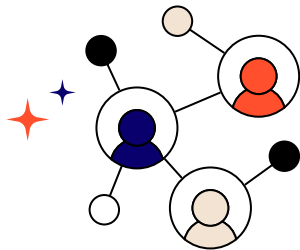
En hoe stimuleer je anderen om onderzoek te doen naar jouw collectie? Cruciale vragen, zeker omdat erfgoedonderzoek vaak onder druk staat, ook al is het een van de basisfuncties van het cultureel-erfgoeddecreet.

Tijd om samen deze vragen te tackelen tijdens een dag gewijd aan onderzoek rond bibliothecair erfgoed. We deelden inspirerende voorbeelden en spraken openhartig over de drempels waar collectiebeheerders tegenaan lopen, zoals een te enge blik op wat onderzoek precies omvat. Een gedeelde visie kan ervoor zorgen dat het – vaak praktijkgerichte – onderzoek in erfgoedbibliotheken sterker zichtbaar wordt en meer erkenning krijgt, ook bij onderzoeksfinanciers.

Wat waren de suggesties van de sprekers?

- Maak van bibliotheekmedewerkers bruggenbouwers die onderzoekers, studenten en makers actief naar de collectie leiden.
- Betrek burgers via crowdsourcing en open science zodat ze mede-onderzoekers worden.
- Zet in op onderwijs. Zo vorm je de onderzoekers van de toekomst, scherp je hun onderzoeksvaardigheden aan en toon je hen de wereld aan mogelijkheden die collecties bibliothecair erfgoed bieden.

Warm water uitvinden? Nergens voor nodig!

2024

7

collegagroepen

100 deelnemers

2025

7

collegagroepen

96 deelnemers

Nergens vind je zoveel kennis als in de hoofden van collega's. Die kennis samenbrengen is een van onze speerpunten. Daarom zetten we in op netwerkmomenten en collegagroepen. Zeker in een sector waarin vaak nieuwe mensen aan de slag gaan op tijdelijke projecten is het adagium: samen weet je meer!

Een van de thema's waarover collega's zich in 2025 bogen was de online ontsluiting van gedigitaliseerde kranten. Zij stelden vast dat het digitaliseren van kranten niet betekent dat de fysieke collectie minder geraadpleegd wordt – een angst die soms leeft onder beheerders. Maar nee: mensen die in aanraking komen met erfgoed vanuit het comfort van hun eigen zetel, zetten geregeld de stap naar de leeszaal.

Nog een inzicht: het loont om per krantentitel een landingspagina te maken. Dat is extra werk, maar zoekmachines nemen die info wel mee, in tegenstelling tot de gedigitaliseerde inhoud. Landingspagina's maken je kranten dus beter vindbaar.

En dat zijn maar enkele bevindingen die tijdens deze – en andere – collegagroep(en) naar boven kwamen. Ook jij bent altijd welkom om samen ervaringen en tips uit te wisselen!

→ [Benieuwd naar onze collegagroepen?](#)

2025

7

Collegagroepbijeenkomsten ~ 96 deelnemers

2

Slotmomenten ~ 90 deelnemers ~ 65 organisaties

1

Feestdag ~ 43 deelnemers ~ 21 organisaties

1

Gebruikersdag ~ 80+ deelnemers

1

Overlegplatform ~ 40+ deelnemers

3

Werkgroepen ~ 23 deelnemers ~ 13 organisaties

1

Vorming ~ 7 deelnemers

1

Workshop ~ 22 deelnemers

2

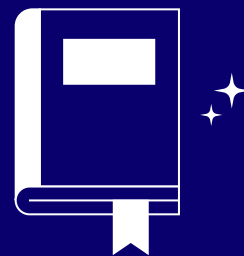
Studiedagen ~ 32+ deelnemers

1

Praktijkopleiding ~ 3 deelnemers

3

Adviescommissie DBNL ~ 8 deelnemers

23

netwerkmomenten

444+

deelnemers

Onderwerpen

risicovol erfgoed, Nederlandse letteren, overheidspublicaties, eerstelijnsconservering, digitalisering, oude drukken, erfgoedonderzoek, collecties met beperkte omkadering, handschriften, grote formaten beheren, beladen erfgoed, collecties beschrijven, periodieken, erfgoedontsluiting ...

Focus op erfgoed

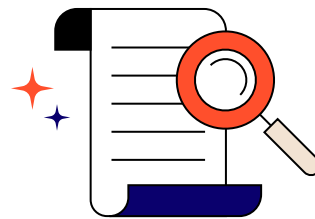
Comites latentes brengt opmerkelijke handschriftfragmenten aan het licht

Wie zoekt, die vindt. Dat bewees ons project Comites latentes. Hierin brachten we verborgen handschriften en vooral handschriftfragmenten aan het licht. In 2024 stelden we enkele opmerkelijke vondsten voor op het slotmoment van het project.

Onze grootste ontdekking was ongetwijfeld het schutblad met tekstfragmenten van Van den vos Reynaerde en de Spiegel Historiael. Het gaat over pennenproeven van een monnik. Door de vroege datering – omstreeks 1300 – is dit een van de vroegste getuigen van deze teksten, die intussen tot het collectief geheugen behoren.

Een andere opmerkelijke vondst was het fragment met onbekende Middelnederlandse liefdeslyriek in zeer zeldzame ‘streepjesnotatie’. Dat is een manier om muziek neer te schrijven. We troffen ook fragmenten aan van de Oudfranse epische tekst Esclarmonde. Tot dan toe was van deze tekst slechts 1 handschrift gekend, bewaard in Turijn.

Kwamen nog boven water dankzij Comites latentes: een nog niet gekend boek met pericopen – korte bijbelpassages – in de volkstaal, fragmenten van Latijnse voorbeeldbrieven, een fragment van een onbekende polyfone mis en een vroege tekstgetuige van Jan van Ruusbroecs Vanden blinkenden steen.

2024
2100

fragmenten

op Fragmentarium uit **42** collecties

Wist je trouwens dat de naam van het project ‘Verborgen vrienden’ eigenlijk een zinsnede is uit een brief van Petrarca? Deze vroege humanist ging actief op zoek naar ‘verloren’ manuscripten in vergeten hoekjes van middeleeuwse bibliotheken. Een toepasselijke naam dus.

Elke drukker zijn favoriete auteur?

Christoffel Plantijn lacht je toe vanop de Bibliografie van het Handgedrukte Boek.

Ontdek de drukkersmerken van je favoriete drukker in de Bibliografie van het Handgedrukte Boek.

Had een drukker een favoriete auteur?

Dat kan je nu achterhalen via onze toegang tot handgedrukte boeken. Sinds 2024 is de Bibliografie van het Handgedrukte Boek namelijk verrijkt met authority records voor alle drukkers en auteurs die in de bibliografie voorkomen.

Onderaan het record van een drukker vind je telkens van welke auteurs een drukker werk uitgaf en hoe vaak. Dat geeft je een idee van de favoriete auteurs van een drukker. Bovendien vertelt het record je met wie een drukker samenwerkte en krijg je zo zicht op de netwerken in de drukkerswereld.

Bij de records van auteurs vind je dan weer door wie ze werden uitgegeven en met welke andere auteurs hun werk werd uitgegeven. Dat leert je of er afgelijnde groepen van teksten waren, met werken die vaak samen als set werden uitgegeven.

De records zijn bovendien verfraaid met beeldmateriaal van Wikidata. Zo lacht het portret van Christoffel Plantijn je nu toe en kan je onderaan de pagina zijn drukkersmerk bewonderen.

Trouwens, Plantijns favoriete auteur blijkt de Fransman Frédéric Perrenot de Granvelle te zijn. Deze 16de-eeuwse politicus stoot net koning Filips II van Spanje van de troon als auteur die het meest door Plantijn gedrukt werd.

2024

718

(deel)collecties

21 toegevoegd ~ 172 organisaties

3866

handschriften

355 toegevoegd ~ 66 organisaties

29.229

handgedrukte boeken (edities)

319 toegevoegd ~

89 organisaties

27.096

kranten (holdings)

1570 toegevoegd ~

114 organisaties

17.000+

Nederlandse letteren (DBNL)

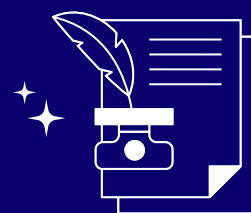
(ism kb nationale bibliotheek en de Taalunie) ~ 435 teksten toegevoegd

799

Flandrica erfgoedparels

1 stuk toegevoegd ~ 11 organisaties

2025

724

(deel)collecties

6 toegevoegd ~ 175 organisaties

3866

handschriften

66 organisaties

29.681

handgedrukte boeken (edities)

452 toegevoegd ~ 90 organisaties

goed voor 59.011 exemplaren in totaal

27.128

kranten (holdings)

32 toegevoegd ~ 115 organisaties

goed voor 12.541 krantentitels in totaal

17.000+

Nederlandse letteren (DBNL)

(ism kb nationale bibliotheek en de Taalunie) ~ 640 teksten toegevoegd

799

Flandrica erfgoedparels

11 organisaties

Heleen vertelt over Martina Plantijn

De mensen achter het boek zijn minstens even boeiend als het boek zelf. Dat toont onze collega Heleen in de podcast Indrukwekkende vrouwen. In elk van de 5 afleveringen staat een andere dochter van Christoffel Plantijn centraal. Museum Plantin-Moretus maakte de podcastreeks samen met De Standaard ter gelegenheid van de tijdelijke tentoonstelling Vrouwenzaken/ Zakenvrouwen.

Samen met zakenvrouw Inge Onsea, CEO van het Antwerpse modemerkt Essentiel, en onze oud-collega Tom Eerkens, op dat moment archiefmedewerker bij Museum Plantin-Moretus, doet Heleen het leven van de tweede dochter Martina uit de doeken. Inge, Tom en Heleen verkennen werkende vrouwen door de eeuwen heen en hebben het over (de onbestaande?) work-life balance in de vroegmoderne drukkerij, photoshop avant la lettre en het kiezen van je eigen pad.

Of het huwelijk tussen Martina Plantijn en Jan Moretus een liefdesmatch was? Beluister de podcast en ontdek het antwoord!

De podcast Indrukwekkende vrouwen is een must voor elke boekenliefhebber.

Collega Heleen neemt je mee in het leven van Martina Plantijn.

Bibliothecair erfgoed in de spotlights

Bibliothecair erfgoed vind je op verwachte en minder verwachte plekken, zoals de klassieke erfgoedbibliotheken maar evengoed in archieven en musea. Ook heemkringen, abdijen, bedrijven, onderwijsinstellingen en vele anderen beheren collecties boeken, handschriften en kranten. Dat maakt dit prachtige erfgoed minder zichtbaar dan bijvoorbeeld monumenten of schilderijen. Hoog tijd om de schijnwerpers recht op bibliothecair erfgoed en haar beheerders te richten!

We sloegen de handen in elkaar met steunpunt FARO. In september viel het resultaat in de (digitale) postbus van de erfgoedsector: een themanummer van het faro-tijdschrift over de toekomst van lezen, leren en bewaren.

Dankzij de enthousiaste medewerking van tientallen collega's zit het themanummer boordevol interessante artikels. Bijvoorbeeld over waarom beheerders van bibliothecair erfgoed steeds meer op de kaart staan van beleidsmakers en hoe ze verschillende doelgroepen aanspreken met hun collecties. Anderen getuigen over hun ervaringen met eerstelijnsconservering of over de uitdagingen én kansen voor een beheerder voor wie de zorg voor bibliothecair erfgoed eigenlijk geen kerntaak is.

Zin in een podcast over bibliothecair erfgoed? Ook dat kan. Blader meteen door naar de lees-, kijk- en luistertips!

Klaar voor de toekomst

A small white owl logo is positioned to the right of the word 'toekomst' in the main title.

Meer grip op collecties met beperkte omkadering

→ *Verdiep je in de VIBE-conclusies.*

Hoe ondersteunen we collecties met een beperkte omkadering het best? Die vraag stond centraal in het VIBE-project, voluit: Versterkt Inzicht in collecties Bibliothecair Erfgoed.

Collega Montaine ging daarvoor langs bij 12 organisaties met een beperkte omkadering voor het bibliothecair erfgoed in hun collectie. Die liepen uiteen van een abdij of onderzoekscentrum tot een bedrijf. Montaine lichtte er telkens samen met de collectiebeheerder de staat en de bewaarmstandigheden van het bibliothecair erfgoed door.

De analyse van alle resultaten leverde opmerkelijke vaststellingen op. Zo vertoonde 89% van de onderzochte collecties in meer of mindere mate schade. Het ging meestal over matige schade (ca. 70%). Dat is niet dramatisch, maar toch bleek bijna 12% van de onderzochte collecties hierdoor niet meer raadpleegbaar te zijn. Schimmel, etiketten en stof zijn de grote boosdoeners.

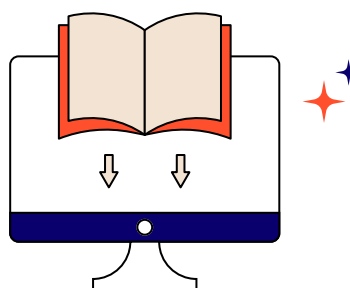
Meer dan 60% van de onderzochte bewaarruimten valt trouwens in ASHRAE klasse C ('aanvaardbaar'). Dit houdt enig risico in, vooral bij kwetsbare boeken. Die verdienen dus zeker meer ondersteuning en zorg op maat.

Het eindrapport vat alle inzichten samen. Je leest ook onze adviezen aan collega-dienstverleners en de overheid, zoals het belang om alle collecties bibliothecair erfgoed zichtbaar te maken, wat hun huidige omkadering ook is, en de nood om opleidingen tot boekrestaurator te versterken.

Welke kranten verdienen digitalisering het meest?

Dat is de vraag waar een team van 7 academici zich, op ons verzoek, over bogen. Een heel relevante vraag, want welke erfgoedbeheerder kent het fenomeen van kranten die afbrokkelen terwijl je ernaar kijkt niet? Dat terwijl ze een immens waardevolle bron vormen voor onze geschiedenis. Zeker in lokale kranten ontdek je soms informatie die je nergens anders kan vinden, en zijn ze zo een schat voor heemkundigen, genealogen en iedereen met een hart voor het verleden.

De enige remedie is digitalisering. Die oplossing opent meteen ook een wereld van mogelijkheden om de informatie in deze bladen te ontsluiten, bijvoorbeeld als doorzoekbare tekst. Helaas kan je niet alles digitaliseren. Dus waar begin je dan?

De conclusie van de experts was dat je onmogelijk kan anticiperen op welke vragen toekomstige onderzoekers zich zullen stellen, en dat dat zelfs niet wenselijk is. Daarom kozen ze voor een andere aanpak: ze schoven die kranten naar voren die het meeste risico lopen op onherstelbare schade. Lees: de kranten uit de periode van het verzuurde papier, omdat die zullen vergaan wat je ook onderneemt. En met stip op 1: de belle époque, de ongeëvenaarde bloeiperiode van de pers. Toen waren kranten ontegensprekelijk het medium waarmee je mensen bereikte. Hun advies luidt dus: digitaliseer met prioriteit de kranten uit 1870-1914.

BIS-stagiair Inge zet scheuren in een verzuurde krant vast zodat die toch gedigitaliseerd kan worden.

Open boeken. Samen reflecteren over beladen bibliothecair erfgoed

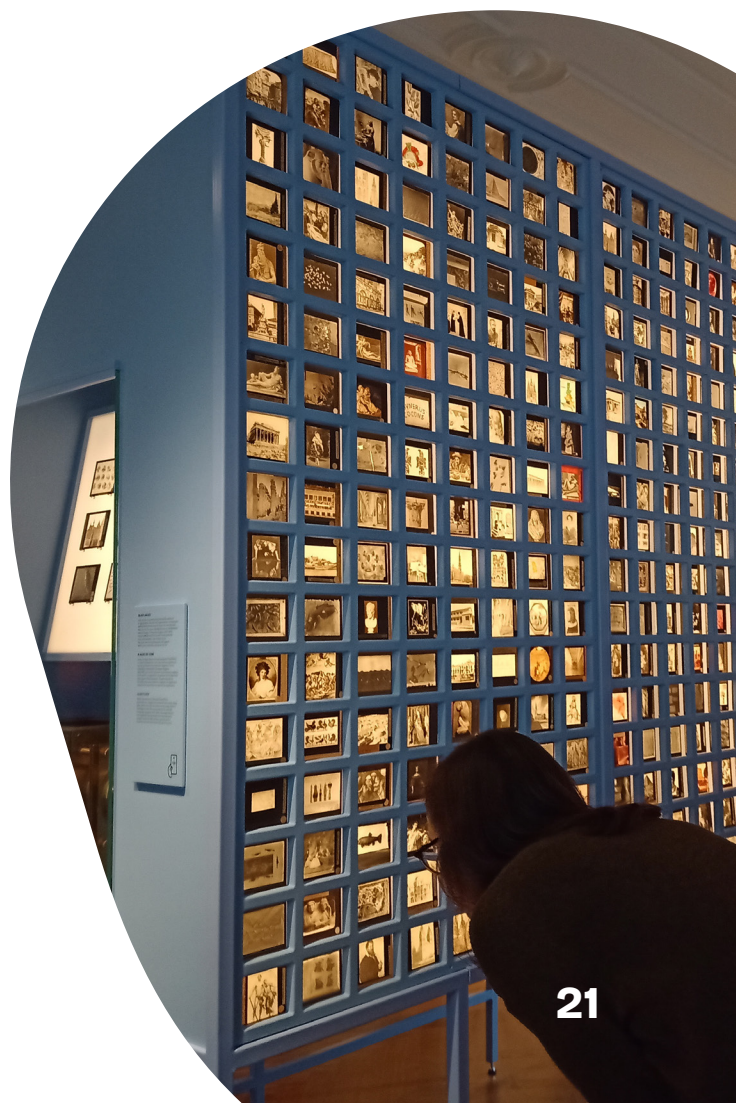
Werken aan meerstemmig en inclusief bibliothecair erfgoed – dat is de ambitie die een groep collectiebeheerders voor zichzelf formuleerde. Samen gingen ze aan de slag, terwijl wij en FARO de groep faciliteerden.

Wat meerstemmigheid en inclusie precies inhoudt, is voor elke collectie anders – iedereen heeft immers zijn eigen collectieprofiel. Maar dat het voor elke collectie belangrijk is, dat is zeker. Want collecties bibliothecair erfgoed zijn niet spontaan meerstemmig en inclusief. Integendeel, ze reflecteren net dominante perspectieven en heersende machtsstructuren. Ook hoe we omgaan met gevoelige materialen en termen bepaalt of mensen zich aangesproken voelen door de collecties.

Daarom vonden deze collectiebeheerders het belangrijk om met z'n allen een duidelijk signaal te geven. Samen zetten ze hun belangrijkste ambities en uitgangspunten op papier in een korte engagementsverklaring. **Zo willen ze dat iedereen zich welkom kan voelen** in de mooie collecties bibliothecair erfgoed van Vlaanderen.

De verklaring kreeg een brede verspreiding in de sector. Intussen onderschreven al 17 organisaties de tekst.

—> *Sluit jij je ook aan bij de engagementsverklaring?*

Eerste handvatten voor immaterieel bibliothecair erfgoed

Immaterieel bibliothecair erfgoed, je hoort de term zelden. Maar er wacht een hele waaier aan immaterieel-erfgoedpraktijken rond het boek om ontdekt en ondersteund te worden. En vaak zijn collectiebeheerders daar al mee bezig, maar benoemen ze dit niet zo. Dat vroeg om handvatten voor de toekomst.

Samen met de Werkplaats Immaterieel Erfgoed gingen we aan het brainstormen. We definieerden 3 manieren om naar immaterieel bibliothecair erfgoed te kijken. Bij het maken van een boek komt veel vakmanschap te kijken: van het creëren van de boekband en het neerschrijven van de tekst, tot het bedenken van de verhalen in het boek.

Boeken worden liefst ook graag en veel gebruikt. Denk aan lezen, verzamelen, voordragen, raadplegen en (ver)kopen. En tot slot zijn collecties bibliothecair erfgoed een ware schatkamer voor andere praktijken van immaterieel erfgoed: koken, zingen, toneelspelen, bier brouwen, velden bevoeien, textiel produceren, brood bakken, harp spelen, prenten drukken, processies lopen, feestvieren ... Het lijstje is oneindig.

Beheerders van bibliothecair erfgoed zetten hun deuren open voor de beoefenaars van deze tradities en gebruiken. En ze zijn soms zelf uitvoerders, bijvoorbeeld in hun restauratieateliers en als verzamelaars.

Deze inzichten staan samengevat in het artikel 'Tussen de regels door'. Hopelijk inspireren ze collectiebeheerders en vormen ze het startschot van vele concrete projecten!

Een boek maken vraagt vakmanschap, fijne vingers en vooral veel geduld.

→ **Krijg handvatten voor immaterieel bibliothecair erfgoed.**

Sterker in hun schoenen

A small, stylized white owl logo is positioned on the right side of the word 'schoenen' in the main title.

Erfgoedvrijwilligers helpen bij zorg voor papier

2024

2

Vormingen ~ Zorg voor papieren erfgoed

2

Workshops ~ Oude drukken, werken met Transkribus

1

Studiedag ~ Liturgische handschriften

1

Praktijkopleiding ~ Schaderegistratie

2025

1

Vorming ~ Collecties beschrijven

1

Workshop ~ Eerstelijnsconservering

1

Studiedag ~ Retrospectieve nationale bibliografieën

1

Praktijkopleiding ~ Erfgoeddigitalisering

Erfgoedvrijwilligers beheren rijke collecties aan boeken, kranten, tijdschriften, knipsels, affiches of archiefmateriaal. Deze papieren bronnen zitten boordevol historische informatie en verdienen het om op lange termijn goed bewaard te worden, zodat ook toekomstige generaties ervan kunnen genieten.

Om deze beheerders te helpen bij de zorg voor dit papieren erfgoed sloegen we de handen in elkaar met Histories voor een webinar ‘Zorg voor papier’.

Op 29 februari en 5 maart maakten 34 deelnemers kennis met wat er typisch is aan papieren erfgoed en bibliothecair materiaal. Ze leerden 6 schadebeelden herkennen, zoals waterschade, schade door gebruik en verzuring. Voor elke schade kregen ze tips over wat ze konden doen om die schade te herstellen (vaak niet zo veel zonder hulp van een restaurator). Maar vooral: ze hoorden welke praktische stappen je kan ondernemen om dat soort schade te vermijden, want voorkomen blijft beter dan genezen. Dankzij laagdrempelige tips kunnen ze voortaan hun papieren erfgoed beter beschermen op een duurzame manier, binnen hun budget en mogelijkheden.

De deelnemers waren erg positief over de vorming: van de 20 personen die de evaluatie achteraf invulden, gaf 25% aan tevreden te zijn van de vorming en 75% heel tevreden. En dat maakt ook ons heel tevreden!

2024

8

presentaties

incunabelen, kwetsbare collecties, handschriften, boekbanden, ontzamelen, ontsluiting ...

8

publicaties

DBNL, het VIBE-project, meerstemmigheid, erfgoedzorg, samenwerking, beleidspijlers, nodenbevraging, kranten, valorisatie, schadebeelden ...

49

adviesdossiers

herbestemming, waardering, erfgoedzorg, collectie-informatie, catalografie, ontsluiting, digitalisering, collectiebeheersystemen, gebruiksrechten ...

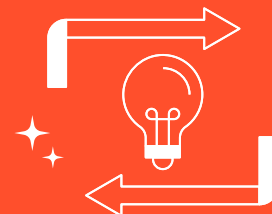

19

adviesgroepen

zoals algemene vergaderingen, waarderingstrajecten, sectoroverlegmomenten, redactieraden, klankbordgroepen

muziekerfgoed, waarden, OSLO, collectie-overleg, FAAM, duurzaamheid, datamodel publicaties, Digital Humanities, handschriftfragmenten, collectiebeleid, vroegmodern drukwerk, boekgeschiedenis, religieuze collecties ...

Tête-à-tête met oude drukken

→ **Deze editie gemist?** Geen zorgen, we herhalen de workshops elke 2 jaar. Misschien tot dan?

Collatieformule, vingerafdruk, impressum, bibliografisch formaat, (post)incunabel, kettelijnen, impositie, convoluut, oblong, signatuur ...

Nee, dit zijn geen woorden uit een toverspreuk, maar begrippen die iedere liefhebber van handgedrukte boeken moet kennen. Tien catalografen maakten er intiem kennis mee tijdens een workshop voor wie zich echt wilde verdiepen in oude drukken.

In vier dagen tijd doken de deelnemers in het maakproces van het handgedrukte boek: van het drukken van boeken en het maken van papier tot het ambacht van de letterzetter. Daarnaast leerden ze de kneepjes van het vak om oude drukken volgens wetenschappelijke principes te beschrijven, een methode die we ook zelf toepassen wanneer we oude drukken registreren voor de Bibliografie van het handgedrukte boek.

Gewapend met een grondig inzicht in het handgedrukte boek én met de essentiële geodriehoek op zak keerden ze huiswaarts om hun eigen collectie aan grondig onderzoek te onderwerpen.

Hoe beschrijf je een oude druk? Dat leer je tijdens onze verdiepende workshop oude drukken.

Schade aan je collectie? Ontdek dankzij onze tools hoe je ervoor staat

Sinds april 2025 kan elke beheerder zelf aan de slag met ons [stappenplan schaderegistratie](#). Dat is een gebruiksvriendelijke, laagdrempelige handleiding die je loodst door onze methode om de staat van je collectie te bepalen.

Eens je weet hoe je collectie ervoor staat, kan je beter prioriteiten stellen in je erfgoedzorg. Als je de methode herhaalt, kan je bovendien de impact van je bijsturingen opvolgen. Zo zie je of je inspanningen de gewenste vruchten afwerpen. En bovenal leer je je collectie beter kennen door 300 werken door je handen te zien passeren. Kers op de taart is het bijbehorende animatiefilmpje: dat neemt je stap voor stap mee door de methode.

Dit stappenplan is niet het enige resultaat van ons VIBE-project. Collectiebeheerders krijgen dankzij de [zelfevaluatie bewaaromstandigheden](#) praktische tips over hoe ze de bewaring van hun bibliothecair erfgoed nog net dat tikkeltje beter kunnen aanpakken. De [beslissingsboom over schimmel](#) helpt hen dan weer om keuzes te maken wanneer ze een verdacht plekje aantreffen op een boek. En wie met natte boeken zit, krijgt [advies hoe ze die moeten drogen](#).

2024

8

presentaties

incunabelen, kwetsbare collecties, handschriften, boekbanden, ontzamelen, ontsluiting ...

2025

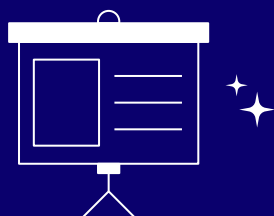
20

presentaties

waarderen, bibliothecair erfgoed, de sector, VIBE-project, authorities, oude drukken, handschriften, DBNL, vrouwelijke drukkers, meerstemmige collecties, drukkersmerken, dienstverlening ...

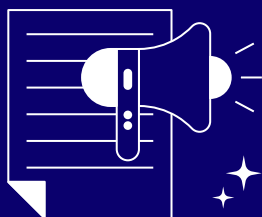
2025

20 presentaties

waarden, bibliothecair erfgoed, de sector, VIBE-project, authorities, oude drukken, handschriften, DBNL, vrouwelijke drukkers, meerstemmige collecties drukkersmerken, dienstverlening ...

10 publicaties

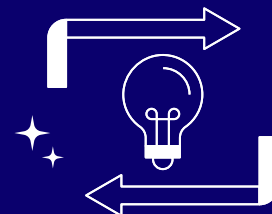
boekbanden, immaterieel erfgoed, schaderegistratie, calamiteitenplannen, behoud en beheer ...

55 adviesdossiers

herbestemmen, digitalisering, gebruik data en afbeeldingen, subsidiemogelijkheden, ontsluiting, vindplaats, werven stagiairs, collectieplan, stagemogelijkheden ...

21 adviesgroepen

zoals algemene vergaderingen, waarderingstrajecten, programmacomités, redactieraden, klankbordgroepen

waarden, boekbanden, landbouwtijdschriften, duurzaamheid, erfgoeddata, censuur, textielstalenboeken, immaterieel erfgoed, religieuze collecties ...

Voor iedereen beschikbaar: Gotische banden, klimaatloggers en meer

Ben je op zoek naar materiaal? Dan kan je sinds eind 2025 terecht bij onze uitleendienst.

Je vindt er al het materiaal dat je nodig om aan schaderegistratie in je collectie te doen, klimaatloggers om de bewaaromstandigheden van je collectie te monitoren, een broedstof om schimmelstalen op te kweken (die hopelijk allemaal negatief zijn), voorbeelden van de schade die je kan aantreffen in boeken en nog veel meer.

Bijzonder trots zijn we op onze didactische boekmodellen. Die tonen hoe een boek precies gemaakt wordt: met platten, bindingen, schutbladen, katernen, een band van bijvoorbeeld leer, met stempeling, gespen en misschien zelfs een ingebonden handschriftfragment. Wie graag het materiaal zelf wil voelen, kan onze stalen uitlenen en met de eigen vingers het verschil tussen leer, linnen, kunstleer, perkament en papier ontdekken.

Ook wij kunnen dit materiaal goed gebruiken, want we zullen het inzetten bij de vormingen die we vanaf 2026 aanbieden.

→ **Ontdek ons aanbod.**

Dankzij onze didactische modellen ervaar je zelf hoe een boek is opgebouwd.

Je kan al het materiaal dat je nodig hebt voor schaderegistratie bij ons ontlennen.

2024

4838

Facebook ■ Organisatie ■ Flandrica ■ STCV

2565

LinkedIn (organisatie)

684

Instagram (Flandrica)

3707

X ■ STCV: 1951 ■ MMFC: 1756

23

nieuwsbrieven

9 nieuwsbrieven van de organisatie en
14 projectnieuwsbrieven

ca. 800 abonnees
Organisatie

Abonnees projectnieuwsbrieven

315 kranten
110 oude drukken
183 handschriften
161 collecties
6257 DBNL

2025

4872

Facebook ■ Organisatie ■ Flandrica ■ STCV

3117

LinkedIn (organisatie)

729

Instagram (Flandrica)

160

Bluesky ~ in opbouw na
overstap van X ~ enkel STCV

29

nieuwsbrieven

10 nieuwsbrieven van de organisatie en
19 projectnieuwsbrieven

ca. 800 abonnees
Organisatie

Abonnees projectnieuwsbrieven

315 kranten
130 oude drukken
199 handschriften
161 collecties
6279 DBNL

Onze organisatie in cijfers

Naar een nieuwe bladzijde voor onze organisatie

2024
22

vormingen en congressen bijgewoond

communicatie, podcasts, huisstijl,
paleografie, boekbanden, Digital
Humanities, begroting, arbeidsreglement,
digital storytelling, subsidies, SQLite ...

2025
16

vormingen en congressen bijgewoond

podcasts, copywriting, kranten in tijden
van AI, boekgeschiedenis, handschriften,
tentoonstellen van bibliothecair erfgoed,
ontsluitingsportalen ...

Bijna 20 jaar geleden sloegen 6 bibliotheken uit 5 provincies de handen ineen om hun erfgoed te beschermen tegen collectief geheugenverlies, verwaarlozing en de tand des tijds. Met Vlaamse Erfgoedbibliotheek vzw gaven ze bibliothecair erfgoed een plek naast monumenten, archieven en museale collecties.

Vandaag zijn we met meer dan 180 organisaties. En er duiken elke dag nog collecties op. Soms met veel omkadering, soms met heel beperkte of zelfs geen middelen. Zowel grote als kleine collecties, soms met topstukken, collecties met bijzondere werken van bekende verzamelaars én collecties uit het leven van de gewone mens.

Deze verbreding bracht ook een nieuwe uitdaging met zich mee. Daarom herdachten we in 2025 – samen met collectiebeheerders – grondig onze werking. We lieten ons begeleiden door Josworld, een communicatiebureau voor organisaties die impact nastreven.

Vanaf 2026 zijn we dan ook niet langer Vlaamse Erfgoedbibliotheek, maar **BibliothecairErfgoed.be**. Een naam die de lading van onze doelgroep en dienstverlening beter dekt. Daar hoort ook een nieuw uiterlijk bij, met een sterk, herkenbaar logo. Ook onze dienstverlening kreeg een make-over: die organiseren we voortaan rond 3 pijlers, die bovendien de basis zullen vormen van onze nieuwe website.

2024

Personeel

Personeelsleden ~ 6 vast ~ 3 tijdelijk

VTE

Stagiairs ~ werkten over oude drukken, handschriften, communicatie

Inkomsten

Verhouding inkomsten

Uitgaven

Verhouding uitgaven

Resultaat

- 2 343,91 euro

2025

Personeel

Personeelsleden ~ 6 vast ~ 3 tijdelijk

VTE

Stagiairs ~ werkten over oude drukken, communicatie

—> **Nieuwsgierig naar onze plannen deze beleidsperiode?** We vertellen je er alles over in *Samen voor Bibliothecair Erfgoed!*

Inkomsten

811 270,41 euro

Verhouding inkomsten

Uitgaven

793 186,00 euro

Verhouding uitgaven

Resultaat
18 084,41 euro

Waar komen onze stagiairs terecht?

We geven graag kansen aan jong talent en aan wie een carrièreswitch overweegt.

In de voorbije beleidsperiode 2019-2023 liepen niet minder dan 36 enthousiastelingen stage bij ons. Midden 2024 brachten we in kaart waar ze intussen terecht waren gekomen. Van 29 ervan vonden we gegevens terug over hun professionele activiteiten, bijvoorbeeld via LinkedIn.

En dat leverde goed nieuws op. Want van die 29 was intussen meer dan de helft werkzaam in de erfgoed- en informatiesector. 1 op 5 bouwde intussen aan een academische carrière als doctoraatsonderzoeker. En ook het onderwijs bleek een interessante werkgever.

Nog een mooie vaststelling was dat niet minder dan 7 oud-stagiairs aan de slag waren in een erfgoedbibliotheek. 3 kwamen terecht in een museum, 2 in een archief en 1 in een openbare bibliotheek. Een stafmedewerker in een erfgoedorganisatie en een zelfstandige papierrestaurator vervulde het lijstje van wie in de erfgoed- en informatiesector werkzaam is.

En niet te vergeten: ook bij ons kon een oud-stagiair aan de slag. Montaine werkte na haar stage mee aan onze krantenprojecten en vervolgens trok ze voor het VIBE-project het land door om collectiebeheerders te ondersteunen in hun collectiebeleid.

2024
3

stagiairs

werkten over communicatie,
handschriften, oude drukken

2025
2

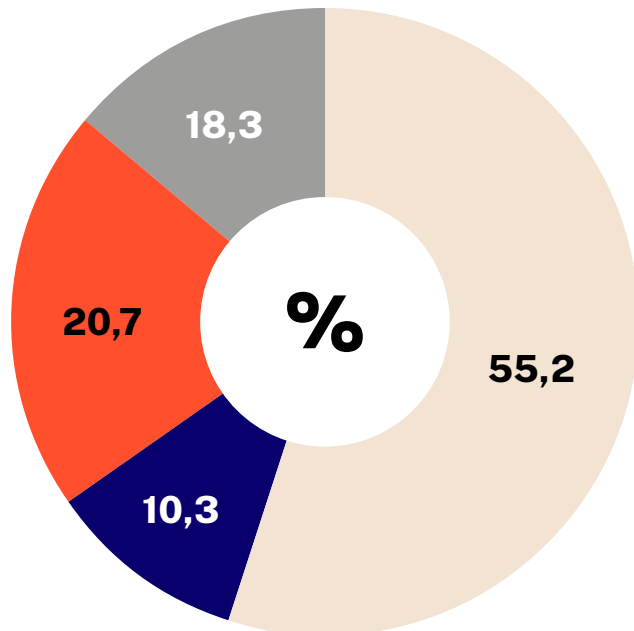
stagiairs

werkten over communicatie,
oude drukken

Toen we deze oefening een goed jaar later herhaalden, werkten er intussen al 18 oud-stagiairs in de erfgoed- en informatiesector en vonden 10 van hen hun plek in een erfgoedbibliotheek.

Sinds de start van de huidige beleidsperiode mochten we al 6 stagiairs verwelkomen. Benieuwd waar zij allemaal aan de slag zullen zijn, wanneer we deze analyse over enkele jaren opnieuw maken!

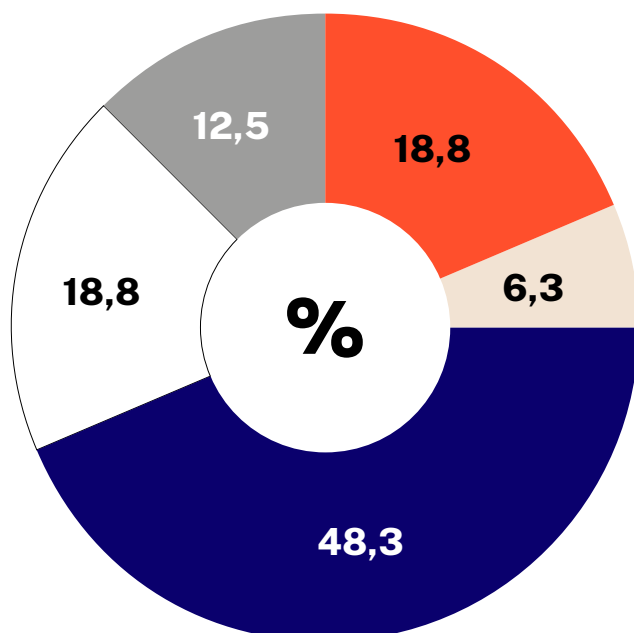
In welke sectoren komen onze stagiairs terecht?

- Erfgoed en informatie
- Onderwijs
- Academisch onderzoek
- Andere

Het gaat in totaal over 29 stagiairs.

Verdeling binnen de erfgoed- en informatiesector

- Museum
- Openbare bibliotheek
- Erfgoedbibliotheek
- Andere
- Archief en documentatie

Het gaat in totaal over 16 stagiairs.

Contact

Statiestraat 179
2600 Antwerpen
info@bibliothecairerfgoed.be
+32 3 202 87 80
bibliothecairerfgoed.be